

Spolufinancováno
Evropskou unií

Závěrečná evaluační zpráva projektu ARISTOTELES

Číslo projektu: CZ.03.02.02/00/22_017/0000569

Realizátor: Ratolest Brno, z.s.

Zpracovala: Mgr. Věra Růžičková

Spolufinancováno
Evropskou unií

Toto dílo Závěrečná evaluační zpráva projektu Aristoteles je licencováno pod licencí Creative Commons CC BY-SA 4.0. Licenční podmínky navštivte na adrese [CC BY-SA 4.0 Právní ujednání | Uveďte původ-Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní | Creative Commons](#).

Obsah

1	MANAŽERSKÉ SHRNU TÍ	4
2	STRUČNÝ OBSAH PROJEKTU	5
	2.1 Anotace projektu.....	5
	2.2 Cíle projektu	5
	2.3 Cílové skupiny	5
	2.4 Klíčové aktivity	6
	2.4.1 KA1 Skupinová práce	6
	2.4.2 KA2 Individuální práce a práce s rodinou.....	7
	2.4.3 KA3 Multidisciplinární spolupráce	7
	2.4.4 KA4 Výjezd s klienty	7
	2.4.5 KA5 Vzdělávání a rozvoj týmu	8
	2.4.6 KA6 Evaluace projektu.....	8
3	DESIGN EVALUACE	9
	3.1 Evaluační otázky.....	9
	3.2 Evaluační matice příloha č. 1	10
4	METODOLOGIE EVALUACE	11
	4.1 Nástroje sběru dat a jejich zdroje	11
	4.1.1 Dotazníky pro děti a dospívající	11
	4.1.2 Strukturované rozhovory s dětmi a dospívajícími	11
	4.1.3 Strukturované rozhovory s rodiči.....	11
	4.1.4 Hodnocení pracovníků programu	11
	4.1.5 Dotazníky kurátorům pro mládež	12
	4.2 Periodicita sběru dat	13
5	NÁSTROJE SBĚRU DAT VE FINÁLNÍ PODOBĚ	14
	5.1 Dotazník pro klienty	14
	5.2 Struktura rozhovoru s klienty.....	14
	5.3 Struktura rozhovoru s rodiči	15
	5.4 Dotazník pro kurátory.....	16
6	VÝSLEDKY SBĚRU DAT	17
7	ZJIŠTĚNÍ, ZÁVĚRY EVALUACE, DOPORUČENÍ	21
	7.1 Zjištění k evaluační otázce č. 1	21
	7.2 Shrnutí zjištění k evaluační otázce č. 1:	21
	7.3 Zjištění k evaluační otázce č. 2	21
	7.4 Shrnutí zjištění k evaluační otázce č. 2:	22
	7.5 Závěry evaluace programu Aristoteles	22
8	PŘÍLOHY	23

1 Manažerské shrnutí

Projekt „ARISTOTELES“ realizovaný organizací Ratolest Brno, z. s., v období 1.1.2023 - 31.12.2025 byl zaměřen na děti a dospívající ve věku 9–15 let z Brna a okolí, u nichž se objevuje rizikové či delikventní chování. Cílem programu bylo snížit riziko rozvoje a opakování tohoto jednání u 48 klientů prostřednictvím kombinace skupinové práce, individuální práce, práce s rodinou a úzké spolupráce s OSPOD, Probační a mediační službou a dalšími odborníky. Za dobu realizace projektu program úspěšně ukončilo 35 dětí a mladých lidí (bez vyhodnocení posledního podzimního běhu z roku 2025). V rámci projektu proběhlo 47 rodinných setkání s rodiči zapojených dětí a mladých lidí.

Evaluace měla charakter dopadové evaluace a ověřovala, zda účast v programu a jeho úspěšné ukončení vede k pozitivním změnám v předem stanovených oblastech (trávení volného času, vztahy s lidmi v okolí, rodina, sebepojetí, chování a sebeovládání, přijetí zodpovědnosti, škola) a zda u klientů dochází k recidivě rizikového nebo delikventního chování v prvním roce po ukončení programu. Využit byl smíšený design kombinující kvantitativní (vstupní a výstupní dotazníky) a kvalitativní nástroje (strukturované rozhovory s klienty a rodiči, hodnocení klíčových pracovníků, informace od kurátorů pro mládež).

Výsledky evaluace ukazují, že program má pro své klienty jednoznačný přínos. U 100 % dětí a dospívajících, kteří program úspěšně absolvovali, byla zaznamenána pozitivní změna alespoň v jedné sledované oblasti, u 82 % klientů pak došlo k pozitivní změně minimálně ve třech oblastech. Pozitivní posun se projevil zejména ve vztazích v rodině (77 % klientů), v chování a sebeovládání (74 %), v sebepojetí (72 %) a v trávení volného času (71 %). Zlepšení bylo zaznamenáno také v oblasti školy (67 %), přijetí zodpovědnosti (61 %) a vztahů s lidmi v okolí (52 %). Kromě oblasti vztahů s lidmi v okolí se podařilo naplnit stanovený cíl zlepšení postojů nebo chování v oblasti, která byla tématem spolupráce, u alespoň 60 % klientů.

Důležitým zjištěním je i informace o recidivě. Podle údajů kurátorů pro mládež nedošlo v prvním roce po ukončení programu k dalšímu závažnému rizikovému nebo delikventnímu chování přibližně u 78 % klientů, u nichž bylo možné recidivu sledovat, což znamená naplnění původně stanoveného cíle (min. 75 %).

Celkově lze program Aristoteles hodnotit jako efektivní nástroj sekundární a terciární prevence rizikového chování dětí a dospívajících. Program prokazatelně přispívá ke zlepšení fungování klientů v klíčových oblastech života a k omezení recidivy. Pro další rozvoj se jeví jako vhodné pokračovat v kombinaci skupinové, individuální a rodinné práce, dále rozvíjet multidisciplinární spolupráci a zaměřit se zejména na posílení změn v oblasti vrstevnických vztahů a přijetí zodpovědnosti, kde jsou výsledky sice pozitivní, ale relativně slabší oproti ostatním oblastem.

Hlavní překážkou stabilního fungování tohoto efektivního programu je systém financování obdobných programů, pro které neexistují dostatečné možnosti financování. Je obtížné získat další podporu na již existující program v rámci výzev OPZ+ a další možnosti (Statutární město Brno, nadace...) neposkytují dostatek financí pro pokračování programu v původním a ověřeném rozsahu. Program bude proto minimálně v následujícím roce realizován v omezeném rozsahu.

2 Stručný obsah projektu

2.1 Anotace projektu

Děti z Brna a okolí ve věku 9-15 let, u kterých se objevuje rizikové chování, nebo které se dostaly do konfliktu se zákonem, měly díky projektu možnost absolvovat preventivní program Aristoteles. Cílem programu bylo kombinací skupinové práce s prvky zážitkové pedagogiky, seberozvojových aktivit, podpůrné individuální práce a zapojení rodiny klienta do spolupráce, snížit riziko recidivy tohoto jednání v budoucnu. Program úzce spolupracuje s Probační a mediační službou, OSPOD a státním zastupitelstvím.

2.2 Cíle projektu

Hlavním cílem projektu bylo snížit riziko rozvoje a opakování rizikového chování a delikventního jednání u 48 zapojených dětí a dospívajících nebo snížit jeho závažnost.

Další cíle projektu byly stanoveny takto:

Minimálně 75 % klientů, kteří se zapojí do programu, se rok po jeho skončení nedopustí dalšího závažného společensky nepřijatelného chování nebo se sníží jeho závažnost.

Minimálně 27 dětí a dospívajících osob v období leden 2023 – prosinec 2025 úspěšně absolvuje celý program (minimálně 30 h).

Působením aktivit projektu dojde minimálně u 60 % dětí a mladých lidí, pro které byla daná oblast tématem a kteří program úspěšně absolvují, k pozitivní změně postojů či chování v následujících oblastech:

- trávení volného času;
- lidé kolem mě;
- rodina;
- sebepojetí;
- chování a sebeovládání;
- přijetí zodpovědnosti;
- škola.

2.3 Cílové skupiny

Preventivní program byl určen pro 48 dětí a dospívajících ve věku 9-15 let, kteří mají výrazné výchovné problémy, jednají rizikově, pohybují se na hraně zákona nebo již spáchali čin jinak trestný. Jednalo se o děti a dospívající, kteří často vyrůstají v prostředí sociálního vyloučení, jsou sociálním vyloučením ohroženi, pocházejí většinou z nefunkčních rodin, přebírají hodnoty a normy svých rodičů a prostředí, ve kterém vyrůstají. Kvůli tomu často nejsou schopni rozlišovat mezi dobrem a zlem, nejsou si vědomi možných důsledků svého rizikového jednání, neznají svoje vnitřní zdroje, neumějí řešit spory společensky přijatelnou formou, mají sklony jednat impulsivně a svůj volný čas tráví pasivním nebo rizikovým způsobem. Cílovou skupinu projektu tvořilo také 36 rodičů těchto dětí, kteří se budou účastnit setkání s pracovníky a získají podporu týkající se výchovy dětí, komunikace v rodině, nastavení pravidel a další potřebné poradenství.

Zapojení cílové skupiny do programu:

Děti a dospívající přicházeli do programu buď na základě soudem uloženého výchovného opatření, kde je jim absolvování programu nařízeno nebo dobrovolně na doporučení kurátora pro mládež. Ojediněle došlo k tomu, že je dítě zapojeno na základě žádosti rodičů, kteří se o programu dozvěděli např. ve škole.

Děti a dospívající se účastnili KA1 Skupinové práce (účast na 9 skupinách po 3 h), KA2 Individuální práce a práce s rodinou (účast na individuálních a rodinných setkáních se sociálním pracovníkem a psychologem/terapeutem 8x1,5 h). Celkem se jedná o 39 h, pro úspěšné absolvování programu je potřeba naplnit 30 h. Dobrovolně mohou děti a dospívající navíc absolvovat ještě KA4 Společný výjezd (v rozsahu 24 h skupinových aktivit).

V každém roce realizace projektu proběhly tři devítitýdenní běhy KA1 a KA2 (dva na jaře a jeden na podzim). KA4 probíhá jednou za rok na podzim tak, aby se jí mohli zúčastnit účastníci všech tří běhů. Maximální kapacita každého z běhů byla 9 osob. Přednostně byli zapojováni klienti, kteří mají program nařízen a klienti, kteří přicházejí na doporučení kurátorů pro mládež. Teprve v případě, že zbývala volná kapacita, byly zapojeny děti, které přicházejí na žádost rodičů. Kromě tohoto kritéria bylo při skládání skupiny bráno do úvahy věkové složení dané skupiny – v případě, že dítě, které mělo být zapojeno, bylo příliš věkově vzdáleno většině skupiny, bylo zařazeno až do dalšího běhu.

V odůvodněných případech mohlo dítě ze zvlášť závažných důvodů (úzkosti, sociální fobie...) absolvovat celý program v individuální formě. V takovém případě má program celkem 25,5 h individuálního setkávání, k úspěšnému naplnění je třeba 19,5 h.

2.4 Klíčové aktivity

2.4.1 KA1 Skupinová práce

9 skupinových setkání proběhlo ve 3 bězích za rok (jeden běh trvá 4 měsíce) a vedli je vždy 2 pracovníci programu – sociální pracovník a psycholog/terapeut. Skupinová setkání trvaly 3 h a probíhaly v supervizní místnosti Ratolesti Brno, která je přizpůsobena potřebám CS.

Klienti na první skupině vytvářeli vlastní pravidla fungování skupiny. Paralelně s účastí na skupinách si klienti domlouvali individuální a rodinná setkání s klíčovým pracovníkem.

Skupinová setkání byla tematická, přičemž se vycházelo z toho, čím děti v tomto věku žijí a zároveň se pojí s jejich postoji a chováním. Cílem bylo uvědomění frekventantů skupin, jakým způsobem se v určitých situacích chovají, jak to ovlivňuje je samotné a jejich okolí a jak lze hledat jiné alternativy ve vlastním přístupu. V rámci 9 skupinových setkání bylo možné využít některé z témat:

- já a moje parta,
- příčiny a důsledky,
- porušování pravidel a tresty,
- zlaté pravidlo, empatie,
- jak na konflikty a vztek,
- všechny moje vztahy,
- moje sny, plány a budoucnost,

- návykové látky.

Děti a mladí lidé se zapojovali do plánování témat, která jsou do skupin zařazena. Měli prostor přinášet vlastní podněty a na základě hlasování se společně s pracovníky dohodnou na tématech z oblasti prevence, kterým se na skupinách budou postupně věnovat.

Témata jim pracovníci přibližovali na konkrétních příkladech ze života, které zmiňovali buď sami klienti anebo se s nimi setkávali prostřednictvím projektivních postav. Práce na skupinách probíhala formou her, diskuzí, dilematických příběhů, nácviků a terapeutických technik. Náplň skupin připravovali pracovníci před každou z nich v návaznosti na složení skupiny, výběr témat účastníky a aktuální dění ve skupině.

2.4.2 KA2 Individuální práce a práce s rodinou

Počet setkání pro jednoho klienta bylo 5 individuálních a 3 rodinné, v praxi mohlo dojít k přizpůsobení formy i časové dotace na základě individuálních potřeb klientů (např. vyšší počet rodinných setkání na úkor individuálních nebo navýšení celkového počtu setkání). Setkání probíhaly v odpoledních a večerních hodinách tak, aby nedocházelo k souběhu se školními povinnostmi dětí a dospívajících a pracovními povinnostmi rodičů.

Při individuální práci s dětmi a dospívajícími byly využívány různé kreativní prostředky, které komunikaci s nimi ulehčují a pomáhají jim se vyjádřit. Nejčastěji byly využívány: rozhovor, kreslení, vyprávění příběhů, karty a obrázky, kameny, figurky, sand tray, přehrávání a dramatizace, imaginace nebo mindfulness cvičení. Na prvním individuálním setkání byla s dětmi a dospívajícími upřesňovány jejich očekávání od účasti v programu, pracovníci zjišťovali, jak chtějí děti a dospívající prostor využít, jaké chtějí dosáhnout změny a co by chtěli setkáváním získat. Na setkáních bylo možné se vracet také k tématům, která se řešila na skupině. Při práci s rodinou se pracovníci soustředili na vztahy v rodině, vzájemné ocenění toho, co funguje, vyjádření potřeb či jaká pravidla doma fungují/nefungují. Každému dítěti nebo dospívajícímu byl na začátku jeho účasti přidělen klíčový pracovník. Rozdělení klientů mezi sociálního pracovníka a psychologa/terapeuta vycházelo ze zakázky klienta a posouzení, zda se jedná spíše o terapeutickou nebo poradenskou práci.

2.4.3 KA3 Multidisciplinární spolupráce

Setkávání s odborníky, kteří s cílovou skupinou také pracují, bylo podstatné pro efektivní práci s klientem. Různí odborníci zachycují odlišné aspekty problému, podpora je komplexnější, služby se doplňují a podporují klienta v ukotvení žádoucí pozitivní změny. Pro úspěch projektu bylo důležité také informovat o cílech programu a aktuálních trendech. Jsou to zejména Orgány sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) jednotlivých brněnských částí, Probační a mediační služba středisko Brno a Městské státní zastupitelství v Brně. Program spolupracoval také se školami, Středisky výchovné péče a sociálně aktivizačními službami pro rodiny s dětmi.

2.4.4 KA4 Výjezd s klienty

Výjezdy mimo Brno probíhaly jedenkrát za rok vždy na podzim tak, aby se mohli účastnit zájemci ze všech třech během roku realizovaných běhů.

Jednalo se o třídní outdoorový výjezd (pátek až neděle) mimo Brno. Aktivita vytržením z běžného prostředí umožnila navázat intenzivní vztah s pracovníky a významně posílit pozitivní sebepojetí klienta. Aktivita umožnila také intenzivnější rozvoj skupinové dynamiky a současně vytvoření stabilního a bezpečného prostředí. Pracovalo se s využitím expresivních, verbálních, pohybových, relaxačních i teambuildingových

aktivit. Při výjezdu byly využity prvky outdooru, navíc byly tyto techniky vzájemně propojeny linií spojujícího příběhu a otevírají tak i prostor pro vlastní motivaci, aktivitu a zapojení se do dění. Na aktivitě spolupracuje profesionální trenér, vícenásobný mistr světa v thaiboxu Jan Mullerem v roli externího lektora/experta na práci s agresí. Lektor účastníkům představil svůj osobní příběh, kdy se díky své silné vůli a lásce ke sportu dokázal změnit chování na hraně zákona a prosadil se jak v profesionálním sportu, tak ve společnosti. Mladým lidem je tak umožněn kontakt s pozitivním vzorem. Max. kapacita pobytové akce je 8 klientů.

2.4.5 KA5 Vzdělávání a rozvoj týmu

Cílem aktivity byla odborná podpora realizačního týmu, která vedla ke zkvalitnění a zefektivnění přímé práce s klienty. V průběhu projektu probíhaly následující aktivity: metodické vedení, supervize a průběžné vzdělávání pracovníků v přímé práci.

2.4.6 KA6 Evaluace projektu

Aktivitu realizoval interní evaluátor dle předem schváleného evaluačního plánu. Jednalo o dopadovou evaluaci. Dopady programu Aristoteles hodnotí samotní klienti, pracovníci a také rodiče klientů. Změny ve sledovaných oblastech, které jsou klíčové pro prevenci recidivy a snížení míry závažnosti páchaných činů, byly měřeny pomocí dotazníku administrovaného klientům před a po skončení účasti v programu. Hodnocení změn ve všech sedmi oblastech provedli také klíčoví pracovníci dětí a dospívajících a ke třem vybraným oblastem se ve strukturovaném rozhovoru vyjádří také rodiče. Informace o opakování rizikového chování nebo recidivě trestné činnosti a její závažnosti byly získávány od kurátorů pro mládež.

3 Design evaluace

Cílem evaluace bylo ověřit, zda má realizovaný program Aristoteles reálný dopad na děti a dospívající, kteří jej úspěšně absolvují, v předem stanovených oblastech a zda u nich nedochází k recidivě rizikového nebo delikventního chování.

Jedná se o evaluaci dopadu (impact evaluation). Evaluace dopadu zjišťovala, zda a v jakém rozsahu byly naplněny předem stanovené cíle programu.

Byl využit neexperimentální výzkumný design, který kombinoval kvantitativní a kvalitativní výzkumnou strategii. Smíšená metoda výzkumného designu integrovala kvantitativní i kvalitativní data. Kombinovaná metoda byla zvolena s ohledem na snahu o hlubší porozumění změn, ke kterým dojde u dětí a dospívajících, které by u čistě kvantitativní metody nebylo možné. Aby bylo možné vyhodnotit, zda došlo u dětí a dospívajících k pozitivní změně, probíhalo dotazníkové šetření u dětí a dospívajících při jejich zapojení do programu a při jeho ukončení.

3.1 Evaluační otázky

Evaluační otázka č. 1: Přispělo působení programu k pozitivní změně ve sledovaných oblastech u dětí a dospívajících, kteří úspěšně absolvovali program Aristoteles?

1a) Došlo u dětí a dospívajících k pozitivní změně v oblasti trávení volného času? (Např. přestali trávit svůj čas rizikově, tráví svůj volný čas aktivněji a smysluplněji, mají stanovený rytmus dne, rozvíjí svůj potenciál ...)

1b) Došlo u dětí a dospívajících k pozitivní změně v jejich vztazích s lidmi v okolí? (Např. vycházejí lépe s kamarády nebo spolužáky, méně se dostávají do konfliktů, mají uspokojivé vztahy s vrstevníky, od kterých se jim dostává podpory, dokáží se asertivně prosadit ve skupině vrstevníků....)

1c) Došlo u dětí a dospívajících k pozitivní změně ve vztazích v rodině? (Např. se zlepšila komunikace v rodině, lépe fungují pravidla a určené role v rodině, dostává se jim doma podpory...)

1d) Došlo u dětí a dospívajících k pozitivní změně v oblasti sebepojetí? (Např. došlo ke změně schopnosti sebereflexe, dokáží lépe vyjadřovat svoje pocity...)

1e) Došlo u dětí a dospívajících k pozitivní změně v chování a sebeovládání? (Např. zvládají svoje potřeby naplňovat společensky přijatelným způsobem, mají méně konfliktů se svým okolím...)

1f) Došlo u dětí a dospívajících k pozitivní změně v jejich schopnosti přijmout zodpovědnost za svoje činy? (Např. jsou si lépe vědomy dopadů svého chování, uvědomují si, jaké následky jejich chování může mít...)

1g) Došlo u dětí a dospívajících k pozitivní změně v oblasti školy?

Evaluační otázka č. 2: Došlo u klientů, kteří úspěšně absolvovali program v prvním roce po jeho ukončení, k recidivě rizikového nebo delikventního chování? (v závěrečné evaluační zprávě bude možné zjišťovat pouze u klientů, kteří dokončili program minimálně rok před ukončením projektu)

Evaluační otázky vyhodnocují dopady KA1 Skupinová práce a KA2 Individuální práce a práce s rodinou, dopad těchto dvou aktivit nelze oddělit a zjišťovat zvlášť, protože jsou obě nedílnou a neoddělitelnou součástí

programu Aristoteles. Evaluační otázka č. 2 se bude v době vypracování závěrečné evaluační zprávy týkat pouze klientů, kteří dokončí program nejméně 1 rok před koncem projektu.

3.2 **Evaluační matice** příloha č. 1

4 Metodologie evaluace

4.1 Nástroje sběru dat a jejich zdroje

Nástroje sběru dat byly navrženy specificky pro program Aristoteles. Vycházejí ze zkušeností organizace s prací s dětmi a dospívajícími s rizikovým chováním nebo páchajícími trestnou činností a jsou přizpůsobeny jejich věku a kognitivním dovednostem.

Všechny nástroje sběru dat se zaměřovaly na všechny nebo některé předem vybrané sledované oblasti, ve kterých byla očekávána pozitivní změna. Dotazník pro klienty a rozhovory s nimi byly zaměřeny na všech 7 sledovaných oblastí, rozhovory s rodiči se týkaly pouze 3 vybraných oblastí a hodnocení pracovníků 6 vybraných oblastí.

4.1.1 Dotazníky pro děti a dospívající

Dotazník sloužil k měření změn, ke kterým došlo u dětí a dospívajících ve sledovaných oblastech. Byl vytvořen psychologem programu pro potřeby evaluace programu. Obsahoval 17 položek, které se týkaly sedmi sledovaných oblastí. Při použití dotazníků pracovníci dětem a dospívajícím vysvětlovali, že nejde o bezdůvodný sběr detailních informací o jejich životě, ale o výzkum, který dělají, aby zjistili, s čím klient do programu přichází a s čím odchází. Vzhledem ke specifickým dětem a dospívajícím zapojených do programu procházeli všechny otázky pracovníci s klienty nebo se jich mohli na otázky přímo ptát a doplňovat za ně odpovědi do formuláře. Klienti vyplňovali totožný dotazník na začátku a na konci spolupráce s programem. Dotazník byl na jaře 2025 rozšířen a upraven tak, aby lépe odpovídal potřebám programu – podrobněji je změna popsána v kapitole 5.1.

4.1.2 Strukturované rozhovory s dětmi a dospívajícími

V rámci posledního setkání s klientem byly doptávány doplňkové informace o změnách ve sledovaných oblastech, které pracovníci zaznamenávali do záznamového archu pro zápis odpovědí.

4.1.3 Strukturované rozhovory s rodiči

Závěrečný rozhovor s rodiči probíhal telefonicky, pracovníci rodičům vysvětlili, že program je již pro jejich dítě ukončen a získané informace jsou použity pouze pro vyhodnocení úspěšnosti programu a jeho možnému dalšímu zlepšování. Rodičů se pracovníci doptávali na změny vnímané pouze ve 3 oblastech – změna v zodpovědnosti a chování, změna v trávení volného času a změna ve vzájemných vztazích.

4.1.4 Hodnocení pracovníků programu

Klíčový pracovník u každého zapojeného dítěte nebo dospívajícího hodnotil změny dosažené ve sledovaných oblastech na konci spolupráce. Pracovníci se snažili vycházet hlavně z aspektů dané oblasti, které jsou pozorovatelné a posuzovat pouze pokud mají jasné informace, že došlo k posunu. Pro posouzení využívali informace z úvodního mapování s dítětem nebo dospívajícím, anamnestických informací z rozsudku (pokud byl program nařízen soudně) nebo od rodičů, z informací z individuálních setkání s dětmi a dospívajícími a skupinových setkání. Pro osvětlení informací mohli čerpat ze záznamů z individuálních setkání s klientem a ze záznamů ze skupinových setkání, které pracovníci pravidelně vedou. Šíře informací, kterou měli pracovníci o

jednotlivých dětech a dospívajících byla různá a lišila se podle toho, jakou cestou byli děti nebo dospívající do programu zapojeni, jakou důvěru se podařilo vytvořit ve vztahu k pracovníkovi a jak otevřeně a intenzivně probíhala spolupráce s dítětem či dospívajícím a také s rodiči.

Klíčoví pracovníci tedy posuzovali v následujících oblastech:

- **Trávení volného času** – zda vědí z celého průběhu spolupráce o tom, že učinil významné změny v trávení volného času, například začal dělat nějaký sport, podstatně více se učit.
- **Lidé kolem mě** – zda vědí o tom, že se začal vídat s jinou skupinou lidí a mají dost informací k tomu, aby tuto skupinu mohli považovat jako vhodnější pro klienta a jeho chování, případně mohou pozorovat výrazné změny v jeho chování v rámci skupiny (např. větší asertivita).
- **Rodina** – zda bylo možné v rámci rodinných setkání pozorovat posun k lepší komunikaci
- **Sebepojetí** – zda došlo ke změnám v jeho schopnosti sebereflexe, např. je schopný konceptualizovat a sdílet i problematicky přijatelné a potenciálně zranitelné emoce (např. strach, stud, osamělost).
- **Chování/sebeovládání** – zda byl v průběhu spolupráce pozorován posun směrem k lepšímu sebeovládání a vycházení s autoritami (např. nižší tendence testovat hranice apod.).
- **Přijetí zodpovědnosti** – zda byl z průběhu spolupráce vnímán výrazný posun v tom, jak přemýšlí nad rizikovým chováním, má lepší náhled na důsledky

Vyhodnocení bylo zaznamenáno do karty klienta:

(pomlčka)	0	1
Nemáme dostatečné informace nebo nebyl přítomen prostor pro zlepšení	Můžeme usoudit, že v oblasti nedošlo k výraznější pozitivní změně (případně došlo ke zhoršení)	Můžeme usoudit, že v oblasti došlo k výraznější pozitivní změně

Pracovníci vždy zaznamenali také stručný popis konkrétní změny v oblasti, kde ke změně došlo, např. naučil se respektovat pravidla skupiny, zlepšení vztahu s rodičem nebo sourozencem a v čem spočívá...

4.1.5 Dotazníky kurátorům pro mládež

Dotazník slouží ke zmapování recidivy u dětí a dospívajících v průběhu prvního roku od úspěšného absolvování programu. Dotazník je pracovníky rozepisován kurátorům vždy 1 rok po ukončení programu dítětem nebo dospívajícím. Pro závěrečnou evaluační zprávu byl tedy využíván pouze u klientů, kteří program dokončili nejméně 1 rok před koncem projektu.

Dotazník kurátorům bylo možné využít pouze u dětí a dospívajících, kteří absolvovali program na základě soudního nařízení nebo na doporučení kurátora. U dětí a dospívajících, kteří absolvovali program na žádost rodičů, tyto informace nejsou od kurátorů dostupné, jednalo se však maximálně o 1–2 děti či dospívající v každém běhu.

Data byla získávána na základě dotazníku vytvořeného v Google Forms, který umožňuje zachovat anonymitu klientů. Kurátoři nemusí mít informace o veškerém chování dítěte nebo dospívajícího. Může se stát, že k recidivě rizikového chování nebo trestných činů dochází, ale kurátor o ní ve chvíli dotazování nemá informace. V tuto chvíli je to pro program jediná možnost, jak informace o případné recidivě získat z nezávislého zdroje.

4.2 Periodicita sběru dat

Dotazníky byly klienty vyplňovány při prvním individuálním setkání a při posledním individuálním setkání v rámci KA2.

Rozhovory s klienty probíhaly na posledním individuálním setkání v rámci KA2.

Hodnocení pracovníků programu probíhaly na konci spolupráce s klientem.

Rozhovory s rodiči klientů probíhaly 2 týdny po skončení programu.

Dotazníky kurátorům pro mládež se zasílaly vždy rok po skončení každého běhu programu.

Jako doplněk evaluace programu vypracovávaly pracovníci jedenkrát za rok minimálně 2 kazuistiky, které popisovaly dopad programu na konkrétního klienta v konkrétních oblastech.

5 Nástroje sběru dat ve finální podobě

5.1 Dotazník pro klienty

příloha č. 2 a příloha č. 3

Na jaře 2025 došlo k úpravě dotazníku pro klienty. Poprvé byl aktualizovaný dotazník použit v jarním běhu programu Aristoteles v roce 2025. Největší změnou bylo zvýšení počtu otázek na 37. Měřené oblasti zůstaly zachovány. Odstraněny byly některé položky, které byly pro klienty obtížně srozumitelné, nebo neměly dostatečnou vypovídající hodnotu na základě statistické analýzy. Byl navýšen počet položek v oblastech, které byly v předchozí verzi dotazníku nedostatečně zastoupeny (zejména oblasti volný čas, škola, sebeovládání a sebepojetí) Zvýšení počtu položek umožnilo zlepšení validity vstupního a výstupního posouzení klienta.

Dotazník byl rozšířen zejména o některé modifikované položky z hodnotícího nástroje YLS_CMI 2.0 používaného zejména v USA, zároveň byly přidány některé položky dotazníku GAD-7, zaměřeného na úzkostné prožívání, jelikož úzkosti byly častým problémem klientů. Youth Level of Service/Case Management Inventory 2.0 (YLS/CMI 2.0) je standardizovaný hodnotící nástroj určený pro práci s dětmi a dospívajícími přibližně ve věku 12–18 let. Jeho použití je významně rozšířeno v USA. Je využívá zejména v oblasti sociálně-právní ochrany dětí, justice a prevence rizikového a delikventního chování. Slouží k posouzení míry rizika recidivy a k identifikaci tzv. kriminogenních potřeb mladistvých, tedy oblastí, které významně přispívají k problémovému chování. Nástroj vychází z principu RNR (Risk–Need–Responsivity), podle něhož má intenzita intervence odpovídat míře rizika, zaměření práce má vycházet z identifikovaných potřeb a forma intervence má respektovat individuální charakteristiky klienta. Hodnocení zahrnuje osm klíčových oblastí života mladého člověka: delikventní anamnézu, rodinné prostředí, školu či práci, vrstevnické vztahy, užívání návykových látek, trávení volného času, osobnostní rysy a postoje. Výstupem je celkové rizikové skóre, které umožňuje zařazení do kategorie nízkého, středního nebo vysokého rizika, a zároveň poskytuje podklad pro tvorbu individuálního plánu práce s klientem. V českém jazykovém prostředí chybí standardizovaný diagnostický nástroj pro potřeby cílové populace, vyšli jsme tedy ze zahraničních nástrojů. V originální variantě je nástroj využíván jako polostrukturovaný rozhovor v trvání cca tří hodin, což by nebylo reálné v našem kontextu. Převodli jsme tedy některé otázky nejrelevantnější k našemu použití do uzavřené varianty a začlenili je do vstupního a výstupního dotazníku.

5.2 Struktura rozhovoru s klienty

V rámci rozhovoru na posledním individuálním setkání pracovníci zjišťovali, jestli se v posledních třech měsících něco změnilo v pěti oblastech (níže příklady otázek). K závěrečnému setkání byl vytištěn záznamový arch pro zápis odpovědi a klíčový pracovník zaznamenával odpovědi dětí a dospívajících v oblastech, kde popisují změnu. Rozhovory nebyly nahrávány z důvodu větší otevřenosti a důvěry ze strany dětí a dospívajících, kteří mají často z nahrávání obavy a necítí se při nahrávání bezpečně. Ze zkušeností z minulých let vyplynulo, že děti a dospívající, kteří se programu účastní, jsou v odpovědích většinou dost struční a není proto problém odpovědi zaznamenat.

Pracovníci zjišťovali odpovědi na následující otázky o dětech a dospívajících.

trávení volného času

Tráví volný čas aktivněji nebo méně rizikově?

lidé kolem mě	Co se změnilo ohledně vztahů s lidmi, se kterými se vídá?
rodina	Změnilo se něco v tom, jak spolu rodina vychází doma?
sebepečetí (sebevědomí)	Jak je na tom psychicky? Věří si víc nebo míň?
chování/sebeovládání	Chová se jinak? Dokáže se ovládat víc?
přijetí zodpovědnosti	Změnilo se něco v tom, jak vnímá věc, kvůli které se dostal/a do programu?
Škola/práce	Změnilo se něco ve škole nebo v práci?

Konkrétní podobu otázek dětem a dospívajícím formulovali klíčový pracovníci s ohledem na společně probíraná témata, věk a kognitivní dovednosti jednotlivých dětí a dospívajících.

Doptávali se, zda došlo ke změně, jestli je to mírná nebo výrazná (malá nebo velká) změna a čím si ji děti a dospívající vysvětlují. Ke každé oblasti bylo potřeba se doptat, zda je v dané oblasti něco, co se nezměnilo a co ho pořád trápí, kvůli snazšímu rozlišení hodnoty 0 (viz tabulka níže).

Hodnoty pracovníci rovnou zapisovali do databáze následně:

(pomlčka)	0	1	2
Nelze posoudit nebo nebylo co zlepšovat	Domnívá se, že nedošlo ke změně, případně se jednalo o změnu k horšímu	Domnívá se, že v oblasti došlo k mírné pozitivní změně	Domnívá se, že v oblasti došlo k výraznější pozitivní změně

5.3 Struktura rozhovoru s rodiči

Pracovníci na začátku rozhovoru zdůraznili, že program je již pro klienta zcela ukončený a následující informace sbírají pouze za účelem dalšího zlepšování programů. Ptají se na 3 oblasti:

1. Došlo u vašeho syna/dcery v posledních třech měsících ke **změnám v zodpovědnosti a chování**? V čem přesně ke změně došlo? Pokud se podle vás jedná o změnu k lepšímu, považujete změnu za výraznou nebo spíše mírnou?
2. Došlo ke **změnám v trávení volného času**? V čem přesně ke změně došlo? Pokud se podle vás jedná o změnu k lepšímu, považujete změnu za výraznou nebo spíše mírnou?
3. Došlo ke **změnám ve vašich vzájemných vztazích**? V čem přesně ke změně došlo? Pokud se podle vás jedná o změnu k lepšímu, považujete změnu za výraznou nebo spíše mírnou?

Rozhovory nebyly nahrávány. Hodnoty rovnou při telefonátu zapisovali pracovníci následně:

(pomlčka)	0	1	2
Nelze posoudit nebo nebylo co zlepšovat	Domnívá se, že nedošlo ke změně, případně se	Domnívá se, že v oblasti došlo k mírné pozitivní změně	Domnívá se, že v oblasti došlo k výraznější pozitivní změně

	jednalo o změnu k horšímu		
--	------------------------------	--	--

5.4 Dotazník pro kurátory

Pracovníci zaslali kurátorům dětí a dospívajících, kteří před rokem úspěšně absolvovali program Aristoteles odkaz na dotazník s žádostí o vyplnění kvůli evaluaci a dalšímu zkvalitňování programu.

Otázka v dotazníku:

Dopustil/o se dítě/dospívající v době po úspěšném ukončení programu Aristoteles dalšího provinění (rizikového chování nebo činu jinak trestného)? Pokud ano, jak závažného? (Při hodnocení závažnosti provinění prosíme o Vaše subjektivní posouzení).

Možnosti k označení:

- Ne
- Ano, méně závažného provinění, než kvůli kterému byl/o v programu.
- Ano, stejně závažného provinění, než kvůli kterému byl/o v programu.
- Ano, závažnějšího deliktu, než kvůli kterému byl/o v programu.

6 Výsledky sběru dat

Evaluace vyhodnocuje dopady KA1 Skupinová práce a KA2 Individuální práce a práce s rodinou, dopad těchto dvou aktivit nelze oddělit a zjišťovat zvlášť, protože jsou obě nedílnou a neoddělitelnou součástí programu Aristoteles.

Evaluační otázka č. 1: Přispělo působení programu k pozitivní změně ve sledovaných oblastech u dětí a dospívajících, kteří úspěšně absolvovali program Aristoteles?

Na základě výstupů z dotazníků pro klienty, rozhovorů s klienty a rozhovorů s rodiči a hodnocení pracovníků přispělo působení programu Aristoteles k pozitivní změně alespoň v jedné oblasti u dětí a dospívajících, kteří program úspěšně absolvovali:

V roce 2023: 100 %

V roce 2024: 100 %

V roce 2025: 100 %

Celkem za projekt: 100 %

Ke změně v alespoň třech oblastech došlo u dětí a dospívajících, kteří program úspěšně absolvovali

V roce 2023: 100 %

V roce 2024: 69 %

V roce 2025: 77 %

Celkem za projekt: 82 %

Sledováno bylo 7 oblastí (volný čas, lidé v okolí, rodina, sebepojetí a sebeúcta, chování a sebeovládání, přijetí zodpovědnosti a škola). Oblast byla hodnocena jako téma spolupráce, pokud alespoň v jednom z evaluačních nástrojů byla vyhodnocena potřeba intervence v této oblasti. Tedy pokud bylo z pohledu klienta, rodiče nebo pracovníka možné nebo žádoucí dosáhnout pozitivní změny v dané oblasti. Také pokud byla oblast určena jako téma vstupním sebesozuzujícím dotazníkem vyplněným klientem. Jako pozitivní změna byla ohodnocena situace, kdy nadpoloviční většina evaluačních nástrojů, které označili oblast za téma, ukazovala také její zlepšení (rozhovor s klientem, rodičem, hodnocení pracovníka, výstupní dotazník). V případě shody byla rozhodující hodnocení výrazného zlepšení, hodnocení rodiče a výsledky dotazníku.

Zjištěné změny v jednotlivých oblastech:

1a) Došlo u dětí a dospívajících k pozitivní změně v oblasti trávení volného času? (Např. přestali trávit svůj čas rizikově, tráví svůj volný čas aktivněji a smysluplněji, mají stanovený rytmus dne, rozvíjí svůj potenciál ...)

Za rok 2023: 64 %

Za rok 2024: 67 %

Za rok 2025: 80 %

Celkem za dobu trvání projektu: 71 %

Příklady zaznamenaných změn z pohledu klienta: „chodím na karate a nově i na skateboard“, „chodím na pinec a tolik se nenudím“ „jsem více doma s rodinou“

1 b) Došlo u dětí a dospívajících k pozitivní změně v jejich vztazích s lidmi v okolí? (Např. vycházejí lépe s kamarády nebo spolužáky, méně se dostávají do konfliktů, mají uspokojivé vztahy s vrstevníky, od kterých se jim dostává podpory, dokáží se asertivně prosadit ve skupině vrstevníků....)

Za rok 2023: 57 %

Za rok 2024: 36 %

Za rok 2025: 63 %

Celkem za dobu trvání projektu: 52 %

Příklady zaznamenaných změn z pohledu klienta: „jsem venku jen s jedním kámošem a ten nemá průšvihy“, „mám lepší kamarády z vedlejší třídy a zjišťuju, kdo je dobrý kamarád a kdo ne“

1 c) Došlo u dětí a dospívajících k pozitivní změně ve vztazích v rodině? (Např. se zlepšila komunikace v rodině, lépe fungují pravidla a určené role v rodině, dostává se jim doma podpory...)

Za rok 2023: 80 %

Za rok 2024: 63 %

Za rok 2025: 88 %

Celkem za dobu trvání projektu: 77 %

Příklady zaznamenaných změn z pohledu klienta: „nedělám si co chci, dodržuju dohody“, „větší důvěra a více společného času s mámou“

1 d) Došlo u dětí a dospívajících k pozitivní změně v oblasti sebepojetí? (Např. došlo ke změně schopnosti sebereflexe, dokáží lépe vyjadřovat svoje pocity...)

Za rok 2023: 67 %

Za rok 2024: 73 %

Za rok 2025: 75 %

Celkem za dobu trvání projektu: 72 %

Příklady zaznamenaných změn z pohledu klienta: „přijdu si míň na nic“, „když si něco myslím, tak už to dokážu říct“

1 e) Došlo u dětí a dospívajících k pozitivní změně v chování a sebeovládání? (Např. zvládají svoje potřeby naplňovat společensky přijatelným způsobem, mají méně konfliktů se svým okolím...)

Za rok 2023: 57 %

Za rok 2024: 77 %

Za rok 2025: 89 %

Celkem za dobu trvání projektu: 74 %

Příklady zaznamenaných změn z pohledu klienta: „ve škole tolik neprovokuju učitele“, „už tolik nevykřikuju a když jsem naštvanej ve škole, počítám do 3“

1 f) Došlo u dětí a dospívajících k pozitivní změně v jejich schopnosti přijmout zodpovědnost za svoje činy? (Např. jsou si lépe vědomy dopadů svého chování, uvědomují si, jaké následky jejich chování může mít...)

Za rok 2023: 57 %

Za rok 2024: 42 %

Za rok 2025: 83 %

Celkem za dobu trvání projektu: 61 %

Příklady zaznamenaných změn z pohledu klienta: „mohl jsem se rozhodnout jít pryč, i když to dělali všichni“ „nemusel jsem se jenom koukat, mohl jsem něco udělat“ „půl na půl, neměl jsem mu šlapat na hlavu, ale neměl si začínat“

1 g) Došlo u dětí a dospívajících k pozitivní změně v oblasti školy?

Za rok 2023: 46 %

Za rok 2024: 83 %

Za rok 2025: 71 %

Celkem za dobu trvání projektu: 67 %

Příklady zaznamenaných změn z pohledu klienta: „od té doby co sem chodím, tak mám lepší známky, což nechápu“, „mám méně problémů, nebyla 2 z chování“, „chodím tam vyspanej a začíná mě to bavit“

Evaluační otázka č. 2: Došlo u klientů, kteří úspěšně absolvovali program v prvním roce po jeho ukončení, k recidivě rizikového nebo delikventního chování? (bylo možné zjišťovat pouze u klientů, kteří dokončili program minimálně rok před ukončením projektu tj. u 30 klientů)

Evaluační otázka č. 2 se týkala v době vypracování závěrečné evaluační zprávy pouze klientů, kteří dokončili program nejpozději v prosinci 2024 a zároveň byly zapojeni přes OSPOD. Ze 30 dotazníků pro kurátory bylo kurátory vyplněno 22.

Za rok 2023: 80 %

Za rok 2024: 75 %

Celkem za dobu trvání projektu: 78 %

Výstupy sběru dat doplňujeme v příloze kazuistikami, které ilustrují posun klientů v jednotlivých oblastech. Všechny kazuistiky byly anonymizovány.

7 Zjištění, závěry evaluace, doporučení

7.1 Zjištění k evaluační otázce č. 1

Přispělo působení programu k pozitivní změně v některé z vybraných oblastí u dětí a dospívajících, kteří úspěšně absolvovali program Aristoteles?

Na základě kombinace dat z dotazníků pro klienty, rozhovorů s klienty a rodiči a hodnocení pracovníků programu lze konstatovat, že u všech klientů, kteří program úspěšně dokončili, došlo k pozitivní změně alespoň v jedné sledované oblasti.

U přibližně čtyř pětín klientů (82 %) byla zaznamenána pozitivní změna alespoň ve třech z celkem sedmi sledovaných oblastí. To ukazuje na široký záběr programu a jeho schopnost ovlivňovat více oblastí života klientů současně. Pozitivní změny byly sledovány ve všech sledovaných oblastech (trávení volného času, lidé v okolí, rodina, sebepojetí, chování a sebeovládání, přijetí zodpovědnosti, škola).

Nejvyšší podíl klientů s pozitivní změnou byl zaznamenán ve vztazích v rodině (77 %), v oblasti chování a sebeovládání (74 %), sebepojetí (72 %) a trávení volného času (71 %).

Středně vysoký podíl pozitivních změn se projevil v oblasti školy (67 %) a přijetí zodpovědnosti (61 %).

Nejnižší podíl pozitivních změn byl zachycen v oblasti „lidé v okolí“ (52 %), přesto i zde došlo u více než poloviny klientů k posunu žádoucím směrem.

Změna byla přitom hodnocena nikoli pouze jedním zdrojem, ale na základě souběhu více evaluačních nástrojů (sebeuposouzení klienta, pohled rodiče a odborné hodnocení klíčového pracovníka), což zvyšuje věrohodnost a robustnost zjištění.

7.2 Shrnutí zjištění k evaluační otázce č. 1:

Program Aristoteles prokazatelně přispívá k pozitivním změnám v životě klientů. Dopady jsou patrné ve většině sledovaných oblastí a u značné části klientů jsou změny mnohostranné (zasahují do tří a více oblastí života).

7.3 Zjištění k evaluační otázce č. 2

Došlo u klientů, kteří úspěšně absolvovali program Aristoteles, k recidivě rizikového chování nebo trestné činnosti do 1 roku od ukončení programu?

Recidiva byla sledována prostřednictvím dotazníků pro kurátory pro mládež, které byly rozesílány rok po ukončení programu daného klienta.

Dotazník bylo možné využít pouze u klientů, u nichž vstup do programu proběhl na základě rozhodnutí či doporučení OSPOD, soudů nebo PMS. U klientů zapojených výhradně na žádost rodičů nebylo možné informace od kurátorů získat. Informaci o recidivě se podařilo od kurátorů získat u 22 klientů.

Výsledky ukazují, že u přibližně 78 % klientů, u nichž bylo možné recidivu sledovat, nedošlo v období jednoho roku po ukončení programu k závažnému opakování rizikového nebo delikventního chování.

Tento podíl překračuje původně stanovený cíl programu (min. 75 % klientů bez recidivy).

Je současně nutné mít na paměti, že kurátoři nemusí mít k dispozici naprosto kompletní informace o veškerém chování klientů – údaje tak odrážejí především závažnější projevy rizikového nebo delikventního jednání, které se dostanou do jejich zorného pole.

7.4 Shrnutí zjištění k evaluační otázce č. 2:

99791844 Program Aristoteles naplňuje stanovený cíl v oblasti prevence recidivy – většina klientů, u nichž bylo možné recidivu sledovat, se k závažnějším formám rizikového či delikventního chování v prvním roce po ukončení programu nevrací.

7.5 Závěry evaluace programu Aristoteles

Program Aristoteles lze hodnotit jako efektivní nástroj sekundární a terciární prevence rizikového a delikventního chování dětí a dospívajících. Výsledky ukazují jednoznačný přínos pro klienty v několika klíčových oblastech jejich životů.

Změny se týkají nejen samotného chování, ale také rodinných vztahů, sebepojetí a struktury trávení volného času, což jsou faktory, které dlouhodobě souvisejí s rizikem či naopak prevencí problematického jednání.

Program se jeví jako komplexní intervence, která propojuje skupinovou a individuální práci s klienty, práci s rodinou a multidisciplinární spolupráci s dalšími institucemi. Tento komplexní přístup se odráží v tom, že většina klientů vykazuje změny ve více oblastech současně.

Závěry evaluace současně ukazují, že ne všechny oblasti se mění se stejnou intenzitou. Slabší, byť stále pozitivní výsledky byly dosaženy zejména v oblasti vrstevnických vztahů („lidé v okolí“) a přijetí zodpovědnosti, což jsou oblasti, které jsou silně ovlivněny širším sociálním prostředím a dlouhodobými vzorci chování.

V oblasti recidivy program naplňuje stanovený cíl a přispívá k omezení opakovaného výskytu závažného rizikového nebo delikventního jednání. Je však třeba vnímat výsledky v kontextu omezení dostupných dat (neúplnost informací mimo systém OSPOD/PMS).

Celkově lze uzavřít, že program Aristoteles plní svou roli v systému služeb pro ohrožené děti a dospívající, přináší prokazatelné pozitivní dopady a jeho pokračování a další rozvoj jsou z hlediska potřeb cílové skupiny i spolupracujících institucí opodstatněné.

8 Přílohy

Příloha č. 1 Evaluační matice

Příloha č. 2 Dotazník pro klienty

Příloha č. 3 Dotazník pro klienty verze 2

Příloha č. 4 Kazuistiky

Projekt: Aristoteles
Reg.č.p. CZ.03.02.02/00/22_017/0000569
Realizátor: Ratolest Brno, z.s.

Příloha č. 1: Evaluační matice

Projektová aktivita	Evaluační otázky	Metoda sběru dat	Zdroje dat/respondenti	Harmonogram sběru dat	Témata šetření
KA1 a KA2	EQ 1 Přispělo působení programu k pozitivní změně ve sledovaných oblastech u dětí a dospívajících, kteří úspěšně absolvovali program Aristoteles?	Dotazníky pro děti a dospívající	Děti a dospívající (účastníci programu Aristoteles)	Vždy při vstupu dítěte do programu a při ukončování programu	Dopad: Došlo u dětí a dospívajících ke změnám ve sledovaných oblastech?
		Rozhovory s dětmi a dospívajícími	Děti a dospívající (účastníci programu Aristoteles)	Vždy při ukončování účasti v programu	Dopad: Došlo u dětí a dospívajících ke změnám ve sledovaných oblastech?
		Rozhovory s rodiči	Rodiče dětí a dospívajících zapojených do programu Aristoteles	Vždy 2 týdny po ukončení programu	Dopad: Došlo u dětí a dospívajících ke změnám ve sledovaných oblastech?

		Hodnocení pracovníků programu	Pracovníci programu (sociální pracovník a psycholog/terapeut)	Vždy při ukončování programu	Dopad: Došlo u dětí a dospívajících ke změnám ve sledovaných oblastech?
	EQ 2 EQ 2 Došlo u dětí a dospívajících, kteří úspěšně absolvovali program v prvním roce po jeho ukončení, k recidivě rizikového nebo delikventního chování?	Dotazník pro kurátory pro mládež	Kurátoři pro mládež, kteří spolupracují s dětmi a dospívajícími zapojenými do programu Aristoteles	Vždy 1 rok po ukončení programu	Dopad: Došlo u dětí a dospívajících k recidivě rizikového chování nebo delikventního chování?

Příloha č. 2: Dotazník pro děti a dospívající Program ARISTOTELES

Jméno a příjmení:

Datum vyplnění:

Zaškrtněte u následujících tvrzení, nakolik je považujete za pravdivé.

nepravdivé	spíše nepravdivé	spíše pravdivé	pravdivé
------------	---------------------	-------------------	----------

1	Po škole mám ještě jiné činnosti					
2	Často se nudím a nevím, co dělat					
3	Jaká je tvá nejčastější známka v posledním měsíci? (zakroužkuj jednu ze známek)	1	2	3	4	5
4	Rozumím si se svými spolužáky a dalšími dětmi ze školy					
5	Mám kolem sebe přátele, kteří o mě mají starost					

6	Když se mi něco nezdá jako dobrý nápad, tak to komukoli řeknu				
7	Rozumím si se svou matkou nebo _____				
8	Rozumím si se svým otcem nebo _____				
9	Rozumím si se svými sourozenci				
10	Snadno se přestanu ovládat a udělám něco, co bych neměl				
11	Jsem spokojený s tím, jak se chovám				
12	Často dělám něco, co by mi mohlo ublížit nebo z čeho bych mohl mít problémy				
13	Chápu, když mi lidé vyčítají, že jsem udělal něco špatného				
14	Za to, co jsem udělal, můžou lidi, kteří mě do toho dostali				
15	Často se cítím nervózní nebo je mi špatně od břicha				
16	Těším se, co bude v budoucnosti				
17	Často mám pocit, že jsem k ničemu nebo nic neumím				

Příloha č. 3: Dotazník pro klienty (verze 2)

PROGRAM „ARISTOTELES“

Úvodní a závěrečný dotazník

Jméno, příjmení:

Datum:

Zaškrtněte u následujících tvrzení, nakolik je považujete za pravdivé.

		nepravdivé	spíše nepravdivé	spíše pravdivé	pravdivé	
1	Mám co dělat po škole					
2	Často se nudím a nevím, co dělat					
3	Chodím do nějakého kroužku nebo na tréninky.					
4	Mám nebo dělám něco, co mě opravdu zajímá.					
5	Jaká je tvá nejčastější známka v posledním měsíci? (zakroužkuj jednu ze známek)	1	2	3	4	5
6	Do školy chodím rád.					
7	Mívám konflikty s učiteli.					
8	Občas školu vynechám nebo jdu za školu.					
9	Učivo ve škole zvládám bez potíží.					
10	Rozumím si se svými spolužáky a dalšími dětmi ze školy					
11	Mám kolem sebe přátele, kteří o mě mají starost					
12	Většina mých kamarádů dělá věci, které je mohou dostat do problémů.					
13	Mám většinu "bezproblémových" kamarádů					

14	Když se mi něco nezdá jako dobrý nápad, tak to neudělám.				
15	Rozumím si se svou matkou nebo _____				
16	Rozumím si se svým otcem nebo _____				
17	Rozumím si se svými sourozenci				
18	U nás doma často dochází k hádkám				
19	Rodiče mají dobrý přehled o tom, co dělám				
20	Doma máme jasně nastavená pravidla				
21	Snadno se přestanu ovládat				
22	Jsem spokojený s tím, jak se chovám				
23	Často dělám něco, co by mi mohlo ublížit				
24	Často se dostávám do hádek/bitek				
25	Moc neplánuji a dělám, co mě zrovna napadne.				
26	Chápu, když mi lidé vyčítají, že jsem udělal něco špatného				
27	Za to, co jsem udělal, můžou lidi, kteří mě do toho dostali				
28	Když někdo poruší pravidla, měl by být potrestán.				
29	Často jsem napjatý, nervózní, nebo mám strach.				
30	Trápí mě nepříjemné pocity, představy nebo vzpomínky				
31	Těším se na to, co bude v budoucnosti				
32	Daří se mi dosahovat cílů, které si stanovím				

33	Myslím si, že mám řadu dobrých vlastností				
34	Často mám pocit, že jsem k ničemu nebo nic neumím				
35	Často si myslím, že by mi bylo lépe, kdybych nežil, nebo si nějak ublížil.				
36	Jsem často unavený				
37	Mám problémy se soustředit				

Příloha č. 4: Kazuistiky klientů programu ARISTOTELES

Ondřej, 13 let

Ondřej nastoupil do preventivního programu Aristoteles na doporučení pracovnice jiné neziskové organizace. Důvodem bylo vzdorovité chování vůči pedagogickým pracovníkům a rizikové chování mimo školní prostředí. V době účasti v programu bydlel se svou matkou a jejím partnerem. Navštěvoval druhý stupeň základní školy a volný čas trávil především venku s kamarády a nenavštěvoval žádnou řízenou volnočasovou aktivitu.

Celkem v programu absolvoval 8 individuálních a 8 skupinových sezení. K tomu se nad rámec programu zúčastnil víkendového pobytu, který byl zaměřený na rozvoj komunikačních dovedností a nácvik zvládnání vlastního jednání. Na skupinových setkáních byl klidný, aktivní a nekonfliktní, dokázal najít společnou řeč se všemi účastníky skupiny. Vyznačoval se jako na svůj věk vyzrálý člen skupiny, který má inspirativní nápady a postoje, ale bez potřeby se před ostatními předvádět. Veškeré aktivity plnil svědomitě a reflektoval, že jej skupiny baví a naplňují. Stejným způsobem spolupracoval během víkendového pobytu. Na individuální setkání chodil velmi pravidelně, termíny si domlouval sám a dokázal si docházku sám hlídat. Hlavní témata, která sám na sezení přinášel, se týkala především vztahů v rodině, která pro něj byly velmi důležitá. Velmi intenzivně vnímal rozpory mezi matkou a jejím partnerem. Partnera matky vnímal jako důležitou součást domácnosti a viděl v něm otcovskou roli. Zaměřili jsme se na práci s frustrací a rozvoj copingových mechanismů, které v náročných chvílích může aktuálně využívat. Ondřej si dokázal tyto mechanismy přenášet i do školního prostředí, což se projevilo na menší četnosti poznámek za vyrušování v hodinách. Druhým významným tématem bylo trávení volného času a vrstevníci, které okolo sebe měl. Ti se často dopouštěli rizikového chování a Ondřej si to dobře uvědomoval.

Na konci programu Ondřej a jeho matka reflektovali posun ve třech oblastech. První byl jejich vzájemný vztah, který se prohloubil. Druhou oblastí bylo zlepšení chování ve škole a třetí změna kamarádů, se kterými tráví volný čas. Poslední změna nastala v momentě, kdy Ondřej začal trávit více času s jedním stabilním kamarádem a opustil dřívější rizikovou skupinu.

Leoš, 14 let

Leoš nastoupil do programu dobrovolně na doporučení kurátorky. Měl za sebou několik loupeží a problémů ve škole. Leoš žije s rodiči a sourozenci.

V programu Leoš absolvoval osm skupinových a pět individuálních setkání, na kterých jsme se bavili především o tématech vztahů s vrstevníky a v rodině, sebevědomí, hledání vnitřních zdrojů a také edukaci o tématech, se kterými sám přicházel, jako například rizikové sexuální chování. Leoš byl velmi komunikativní, aktivní, otevřený a přinášel svá témata, o kterých chtěl mluvit. Byl motivovaný udělat změnu, která ho posune v sebezvoji, aby se znovu nedostal do stejné situace, která ho do programu přivedla. Už během setkávání u něj byl vidět náhled na jeho chování, zlepšili se mu známky a nedostal

se do žádného problému, což u něj dříve bylo velmi časté. Pracovali jsme tedy také na vytvoření vize do budoucna, aby Leoš měl představu o tom, kam chce v životě směřovat a co by pro to měl udělat.

S ostatními účastníky programu Leoš vycházel dobře a dodržoval domluvená pravidla. Komunikace s Leošem během programu probíhala bez problémů, měl svůj vlastní telefon a vždy když se potřeboval omluvit, tak sám zavolał. S matkou komunikace také probíhala bez obtíží, avšak bohužel nebyla možnost rodinného setkání vzhledem k věku Leošovi mladší sestry, o kterou se matka musela starat. Leoš program končil s tím, že si uvědomuje následky svého předchozího chování a byl motivovaný ve své změně pokračovat a ve svém životě používat nástroje pro seberegulaci, které se během setkávání s pracovníky naučil.

Alexandr, 13 let

Program Aristoteles byl Alexandrovi nařizen soudem. Zájem rodičů, aby včas splnil všechny podmínky uložené soudem, byl vysoký a aktivně se zajímali o možnosti, které program nabízí. Alexandr měl již za sebou pobyt ve Středisku výchovné péče z důvodů vyšší míry verbální agrese vůči učitelům.

Doma bydlel se starším sourozencem a oběma rodiči. Alexandr chodil na všechna setkání pravidelně, domluva fungovala velmi dobře a probíhala přes rodiče, kteří jej na setkání vozili. Na setkáních působil spíše uzavřeně, on sám v sezeních neviděl smysl a raději by trávil čas hraním videoher, čímž trávil velké množství svého volného času. Mnohem více než individuální sezení jej bavili skupiny, kde si velmi dobře sedl s ostatními členy. Zapojoval se do všech aktivit a přinášel vlastní podněty do diskuzí. Ostatní na něj dobře reagovali a mohl si tak dovolit být otevřenější, což se projevovalo například i tím, že měli společný chat mimo skupinu, kde se bavili a sdíleli své zážitky.

V průběhu spolupráce se čím dál více objevovalo téma školy, kdy se Alexandr opakovaně setkával s ponižujícím přístupem ze strany učitelů a šikanou od některých spolužáků. Rodiče se snažili situaci aktivně řešit, ale škola odmítala uznat pochybení navzdory výpovědím žáků, což Alexandr velmi těžko prožíval. Mimo nevhodné chování některých učitelů zažíval Alexandr šikanu i od několika starších spolužáků, což škola také odmítala řešit. Tento pocit křivdy se propisoval do zvyšující se míry frustrace. Na individuálních sezeních jsme se zaměřili především na vytvoření bezpečného prostoru, kdy jej nikdo neohrožuje a následně k podpoře vlastních zdrojů, sebevědomí a zvládnání vzteku. Část setkání jsme nacvičovali asertivní komunikaci. Společně s rodinou jsme měli také několik společných setkání. Na těchto rodinných setkáních jsme se zaměřovali na větší zapojení Alexandra do rozhodování v domácnosti a vnímání vlastní odpovědnosti za své jednání. V průběhu spolupráce přišla pozitivní zpráva od rodičů, že se podařilo se školou vyjednat omluvu za incident s učitelem, což Alexandr vnímal velmi pozitivně. Naopak přetížení ve formě domácích úkolů narůstalo a Alexandr se tak stahoval více k hraní videoher.

Alexandr končil program s plným počtem odchozených setkání s tím, že si dokázal mnohem lépe určit, co je mu nepříjemné a ohradit se vůči takovému jednání adekvátním a bezpečným způsobem. Podařilo se také posílit jeho důvěru v instituce, čemuž výrazně pomohla omluva ze strany školy.